

частности во время дошкольной гимнастики, физического воспитания на уроках, игр в перерывах, занятий спортом в группах продленного дня, уроков по физическому воспитанию, внеклассных занятий спортом, школьных соревнований и «дней», здоровье, самостоятельное физическое воспитание.

Выводы:

Выявлено, что необходимый уровень физической активности зависит от состояния здоровья, физической подготовленности и возраста учащихся. Организация физической активности учащихся в образовательных учреждениях требует научного подхода, учитывающего возрастные характеристики учащихся, их физическое здоровье, способность общеобразовательного учреждения проводить развлекательные и спортивные мероприятия, распределение интенсивности, продолжительности физической активности в течение дня и недели.

Список литературы:

1. **Аркин, Е.А.** Ребенок в школьные годы [Текст] / Е.А. Аркин, А.В. Запорожца, В.В. Давыдова. – М.: Просвещение, 2005. – 445 с.
2. **Ашмарин, Б.А.** Теория и методика педагогических исследований в физическом воспитании [Текст]: пособ. для студентов, аспирантов и преподавателей ин-тов / Б.А. Ашмарин. – М.: Физкультура и спорт, 2003. – 223 с.
3. **Боген, М.М.** Обучение двигательным действиям [Текст] / М.М. Боген. – М.: Физкультура и спорт, 2012. – 234 с.
4. **Бутин, И.М.** Развитие физических способностей детей [Текст] / И.М. Бутин, А.Д. Викулов. – М.: Владос-пресс, 2007. – 79 с.
5. **Былеева, Л.В.** Подвижные игры [Текст]: учеб. пособие для ин-тов / Л.В. Былеева, И.М. Коротков. – М.: Физкультура и спорт, 2009. – 224 с.
6. **Каимов, К.К.** Влияние подвижных игр на развитие физических качеств школьников [Текст] / К.К. Каимов // Наука. Образование. Техника. – Ош: КУМУ, 2021. – 102 с.
7. **Каимов, К.К.** Развитие быстроты у школьников средствами кыргызских народных подвижных игр на уроках физической культуры [Текст] / К.К. Каимов. – Бишкек: Ала Тоо, 2020. – 222 с.

DOI:10.54834/16945220_2023_2_180

Поступила в редакцию: 13.03.2023 г.

УДК 37.015.3

Орозали к. Г.

аспирант Ошского технолог. универ. им. М.Адышева, Кыргызская Республика

Зулуев Б.Б.

д.п.н., проф. Ошского госуд. педагог. универ. им. М. Мырсабекова, Кыргызская Республика

ӨСПҮРҮМ КУРАКТАГЫ ОКУУЧУЛАРДЫН ЧЫГАРМАЧЫЛ МҮМКҮНЧҮЛҮКТӨРҮН ӨНҮКТҮРҮҮНҮН ПЕДАГОГИКАЛЫК ШАРТТАРЫ

Бул жумушта изилдөө предмети болуп өспүрүм курактагы окуучулардын чыгармачылык мүмкүнчүлүктөрүн өнүктүрүүнүн педагогикалык шарттары каралган. Изилдөөнүн максаты - өспүрүм курактагы окуучулардын чыгармачыл мүмкүнчүлүктөрүн өнүктүрүүнүн педагогикалык шарттарын аныктоо. Изилдөө методу - чыгармачыл иш-аракеттердин жүрүшүндө окуучулардын мүмкүнчүлүктөрүн өнүктүрүү үчүн чыгармачыл чөйрөнү түзүү, окуучулардын чыгармачыл жөндөмдөрүн калыптандыруу үчүн маалыматтык технологиялык каражаттарды колдонуу, окуучулардын чыгармачылык иш-аракетинин жүрүшүндө маалыматтык структуралоо ыкмалары, окутуучунун билим берүү процессиндеги окуучулардын индивидуалдык өзгөчөлүктөрүн аныктоосу жана эске алуусу аларды калыптандыруунун алгоритмдерин иштеп чыгуу усулдары колдонулду.

Өспүрүмдөрдүн билим алуусунун чыгармачыл чөйрөсү окуучунун жашоосу жана ишмердүүлүгү, анын айлана-чөйрөсү, анын ичинде үй-бүлөсү, достору, мугалимдери жана билим берүү процесси үчүн чыгармачыл багытталган шарттарды камтышы көрсөтүлдү. Окуучулардын чыгармачыл мүмкүнчүлүктөрүн өркүндөтүү үчүн маалыматтык технологиялар аркылуу өздөштүрүлгөн билим системалаштырылган, өз ара байланышкан жана логикалык түзүлүшкө ээ экендиги белгиленди. Чыгармачыл долбоорлорду түзүү алгоритми окуучуларга чыгармачыл долбоорлорду даярдоого арналган тексттин түзүмүн изилдөөгө жардам берери аныкталды. Педагогикалык технология аркылуу билимдин негизинде иш-аракеттердин жүрүшүндө окуучулардын билгичтиктери жана жөндөмдүүлүктөрү калыптанат, алардын жөндөмдүүлүктөрү өркүндөтүлөт. Компьютердик технологияларды жана билим берүү программаларын колдонуу окуучулардын билим берүүчү жана чыгармачыл мотивациясын калыптандыруу жана чыгармачыл жөндөмдөрүн калыптандыруу үчүн кошумча резервдерди түзөрү көрсөтүлдү.

Негизги сөздөр: педагогикалык технология; билим берүү чөйрөсү; маалыматтык технология шаймандары: компьютер; маалымат карталары; долбоор; алгоритм.

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКИХ ВОЗМОЖНОСТЕЙ УЧАЩИХСЯ ПОДРОСТКОВОГО ВОЗРАСТА

В данной работе предметом исследования является условия развития творческих способностей школьников подросткового возраста. Цель исследования - определение педагогических условий развития творческих способностей учащихся подросткового возраста. Используются методы создания творческой среды для развития способностей учащихся в процессе творческой деятельности, применения средств информационных технологий, структурирования информации, выявления и учет индивидуальных особенностей учащихся в процессе образовательной деятельности. Выявлено, что творческая среда воспитания подростков включает творчески ориентированные условия жизни и деятельности учащегося, его окружение, в том числе его семью, друзей, педагогов, образовательный процесс. Отмечено, что знания, полученные с помощью информационных технологий, имеют систематизированную, взаимосвязанную и логичную структуру, а алгоритм создания творческих проектов помогает учащимся изучить структуру текста для подготовки творческих проектов. В процессе деятельности на основе знаний посредством педагогической технологии формируются умения и навыки учащихся, совершенствуются их способности. Использование компьютерных технологий и образовательных программ создает дополнительные резервы для формирования учебно-творческой мотивации учащихся и формирования творческих способностей.

Ключевые слова: педагогические технологии; образовательная среда; средства информационных технологий; компьютер; информационные карты; проект; алгоритм.

PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR THE DEVELOPMENT OF CREATIVE ABILITIES OF ADOLESCENT STUDENTS

In this paper, the subject of the study is the conditions for the development of creative abilities of adolescent schoolchildren. The purpose of the study is to determine the pedagogical conditions for the development of creative abilities of adolescent students. The methods of creating a creative environment for the development of students' abilities in the process of creative activity, the use of information technology tools, structuring information, identifying and taking into account the individual characteristics of students in the process of educational activity are used. It is revealed that the creative environment of adolescent education includes creatively oriented living conditions and activities of the student, his environment, including his family, friends, teachers, educational process. It is noted that the knowledge gained with the help of information technologies has a systematized, interconnected and logical structure, and the algorithm for creating creative projects helps students to study the structure of the text for the preparation of creative projects. In the process of knowledge-based activities, through pedagogical technology, students' skills and abilities are formed, their abilities are improved. The use of computer technologies and educational programs creates additional reserves for the formation of educational and creative motivation of students and the formation of creative abilities.

Key words: pedagogical technologies; educational environment; information technology tools; computer; information cards; project; algorithm.

Киришүү. Учурдагы педагогикалык практикада олуттуу өзгөрүүлөр болуп, окуу-тарбия процесси окуучулардын предметтик билимдерин, билгичтиктерин жана көндүмдөрүн калыптандыруу менен гана чектелбестен, алардын чыгармачылык жөндөмдөрүн өнүктүрүүнү камтыган ишмердүүлүктүн жана инсанга багытталган мамилелердин принциптерин ишке ашырууга багытталган. Бул өзгөрүүлөр коомдун инсандын чыгармачыл демилгесине болгон муктаждыгына байланыштуу, ошондуктан окуучулардын чыгармачыл мүмкүнчүлүктөрүн өркүндөтүү заманбап илимдин жана билим берүү практикасынын көңүл чордонунда турат. «Балдардын чыгармачыл өнүгүү көйгөйү боюнча ар кандай авторлордун изилдөөлөрүндө, чыгармачыл өнүгүүнүн өз ара байланышы жана балдарды визуалдык ишмердүүлүккө үйрөтүү, мазмунун көрсөтүү, алардын бир катар визуалдык жөндөмдөрүн өнүктүрүү мүмкүнчүлүктөрү далилденген» [1]. Ушуга байланыштуу, чыгармачыл мүмкүнчүлүктөрдү өркүндөтүү маселелерин теориялык жактан иштеп чыгуу жана билим берүү процессинде окуучулардын чыгармачылык жөндөмдөрүн өркүндөтүүнүн педагогикалык шарттарын эске алуу зарылдыгы келип чыгууда.

Ошондуктан, өспүрүм курактагы окуучулардын чыгармачыл мүмкүнчүлүктөрүн калыптандырууда: окуучулардын мүмкүнчүлүктөрүн өнүктүрүү үчүн чыгармачыл чөйрөнү түзүү, окуучулардын чыгармачыл жөндөмдөрүн калыптандыруу үчүн маалыматтык технологиялык каражаттарды ишке ашыруу(колдонуу), окуучулардын чыгармачылык иш-аракетинин жүрүшүндө маалыматтык структуралоо ыкмаларын колдонуу, окутуучунун билим берүү процессиндеги окуучулардын индивидуалдык өзгөчөлүктөрүн аныктоосу жана эске алуусу сыяктуу педагогикалык шарттар болуп саналган жоболор системасын жана алардын мазмунун иштеп чыгуу максатка ылайыктуу. Анткени, алар "белгилүү бир натыйжага жетишүүнү болжолдоп, мугалим тарабынан атайылап иштелип чыккан тигил же бул жол менен, педагогикалык процесстин жүрүшүнө олуттуу таасирин тийгизет.

Материалдар жана изилдөө методдору. Педагогикалык шарттар—бул билим берүүнүн мазмунун жана аны уюштуруунун объективдүү мүмкүнчүлүктөрүн турмушка ашыруу үчүн материалдык мүмкүнчүлүктөрдү ишке ашыруунун жыйынтыктары, анткени коюлган милдеттерди ишке ашырууга жардам бериши керек. Педагогикалык шарттар окутууну жана тарбиялоону уюштуруунун максаттары менен милдеттерин, мазмунун, методдору менен формаларын камтыйт. Ошондуктан “педагогикалык шарттар” деген түшүнүктүн алдында биз максатка багыттуу тандоону, дидактикалык максаттарга жетишүүгө арналган мазмун менен методдордун элементтерин түзүүнү жана пайдаланууну түшүнөбүз. Өспүрүм курактагы окуучулардын чыгармачылык мүмкүнчүлүктөрүн калыптандыруу үчүн төмөнкү педагогикалык шарттар жана алардын мазмуну иштелип чыкты:

Биринчи педагогикалык шарт — чыгармачыл иш-аракеттердин жүрүшүндө окуучулардын мүмкүнчүлүктөрүн өнүктүрүү үчүн чыгармачыл чөйрөнү түзүү. Эгиздик ыкманы колдонуп жүргүзүлгөн илимий изилдөөлөр мүмкүнчүлүктөрдүн 60% генетикалык жактан алдын-ала аныкталгандыгын, ал эми калганын айлана-чөйрө аныктай тургандыгын далилдейт [2]. Ушул маалыматтардын негизинде, мүмкүнчүлүктөрдүн (мотивациянын, жөндөмдүн, билимдин, шыктын) ийгиликтүү калыптанышы үчүн айлана-чөйрөнүн жагымдуу шарттары керек деген тыянак чыгарсак болот. Айлана чөйрө окуучулардын жашоосуна жана ишмердүүлүгүнө, анын ичинде билим берүү мейкиндигине, үй-бүлөсүнө, досторуна, алардын салттарына жана психологиялык климатына таасир этүүчү социалдык факторлордун, жагдайлардын жыйындысын камтыйт. **Билим берүү чөйрөсү** — бул окуучулардын социалдык-маданий чөйрөсүнүн бир бөлүгү, психологиялык климаттын, каада-салттарынын, билим берүү

процессин уюштуруунун методдорунун жана формаларынын айкалышы. Өспүрүм үчүн мугалимдер, окуучулар, ата-энелер жана башка адамдар айлана-чөйрөнүн элементи катары иштешет, ага өзүнүн мамилеси жана иш-аракети менен таасир этишет [3]. Биз чыгармачыл чөйрөнү окуучулардын чыгармачыл тажрыйбасын топтоого жана чыгармачылык мүмкүнчүлүктөрүн өнүктүрүүгө багытталган, өспүрүмдөрдүн чыгармачыл чөйрөсүн камтыган чыгармачыл багыттагы система деп эсептейбиз. Алардын мүмкүнчүлүктөрүнүн өнүгүү динамикасы өздөрү турган чөйрөдөн көз каранды. ***Педагогикалык эксперименттин жүрүшүндө окуучулардын билим берүү процессинде чыгармачыл өнүгүү чөйрөсү түзүлдү.*** Билим берүү жана таанып билүү иштери окутуунун айкалышкан, көйгөйлүү сабактары, көйгөйлүү издөө инструменттерин жана окутуунун жаны технологияларын колдонгон окуучулардын долбоордук ишмердүүлүгү, андан кийин чыгармачылык милдетти коргоо сыяктуу формалардын негизинде уюштурулган. Программа төмөнкү темалардагы долбоорлорду ишке ашырууну караган: «Мектептин сайтынын дизайн моделин түзүү», «Кыргыз үйдүн моделин түзүү», «Куурчак тигүү», «Кийим тигүү», «Кийим токуу».

Класста билим берүү процессинин катышуучуларынын – мугалимдердин жана окуучулардын жигердүү өз ара аракети болду. Мугалимдин жеке үлгүсү окуучулар үчүн чыгармачыл иш-аракеттердин үлгүсү болгон. Ата-энелер жана башка үй-бүлө мүчөлөрү мектептен тышкаркы долбоордук иш-чараларга жана чыгармачыл иш-чараларга активдүү катышышты жана алардын үлгүлөрү окуучулар үчүн да чоң мааниге ээ болду. Педагогикалык эксперименттин жыйынтыгында мыкты эмгектер аныкталып, көргөзмө жана чыгармачыл долбоорлорду коргоо уюштурулду. Долбоорлор маалыматтык технология каражаттарынын жардамы менен корголгон.

Экинчи педагогикалык шарт – окуучулардын чыгармачыл жөндөмдөрүн калыптандыруу үчүн маалыматтык технологиялык каражаттарды (компьютер, маалымат карталары) ишке ашыруу. Анын формаларында билим окуучуларга дайыма эле жеткиликтүү боло бербейт, андыктан мугалим анын кабылдоосун, түшүнүүсүн жана өздөштүрүлүшүн камсыз кылган педагогикалык технологияларды колдонот. Маалыматтык билим берүү технологиялары аркылуу алынган билим системалаштырылган, өз ара байланышкан жана логикалык түзүлүшкө ээ.

Педагогикалык технологиялар аркылуу берилген билимдин негизинде иш-аракеттердин жүрүшүндө окуучулардын билгичтиктери жана жөндөмдүүлүктөрү калыптанат. Компьютердик технологияларды жана окуу программаларын колдонуу билим берүү, жана чыгармачылык мотивациясын калыптандыруу, жана окуучулардын чыгармачылык жөндөмдөрүн өркүндөтүү үчүн кошумча резервдерди түзөт. Окуу процессинде программалык камсыздоонун жыйындысын түзүү окуучулардын чыгармачыл иш-аракетинде колдонулган компьютердик программаларды талдоонун негизинде жүргүзүлөт. Сабактарда колдонулган стандарттык программалардан (тексттик редакторлор, графикалык, презентациялык редакторлор, моделдөө программалары), алардын жардамы менен чыгармачыл долбоор түзүлүп, биздин тажрыйбабыздын жүрүшүндө окуучулардын чыгармачылык мүмкүнчүлүктөрүн өркүндөтүү максатында иштелип чыккан презентациялардын топтомун колдондук. Компьютердик презентациялардын темалары: «Үлгүнүн презентациясы», «Өз алдынча иштөө үчүн презентация», “Электрондук презентация” деген темалар түрүндө сунушталат. Биринчи презентация чыгармачыл долбоорду иштеп чыгуу үчүн зарыл болгон билим берүү текстин анализдөөгө арналган, экинчиси – чыгармачыл долбоор боюнча суроолордун планын иштеп чыгуу, үчүнчүсү – технологиялык карталарды колдонуп

компьютерде чыгармачыл долбоорду түзүү болуп саналат. Маалыматтык карталарда камтылган чыгармачыл долбоорду түзүү алгоритми төмөнкүлөрдү камтыйт:

- чыгармачыл долбоорду даярдоо үчүн керектүү текстти талдоо;
- чыгармачыл долбоордун аталышы;
- суроолордун планын түзүү;
- басма документтерин даярдайт;
- долбоорду коргоодо презентация жасоо.

Сабакта окуучулар маалыматтык технологиянын жардамы менен көйгөйдүн кеңейтилген (толук маалыматты камтыган) жана кыскача (кыскача, керектүү жана жетиштүү маалыматтарды камтыган) чыгармачыл долбоорун түзүү техникасын өздөштүрүшөт.

Үчүнчү педагогикалык шарт – окуучулардын чыгармачылык иш-аракетинин жүрүшүндө маалыматтык структуралоо ыкмаларын колдонуу. Класста, билим берүү иш-аракетинин жүрүшүндө, өспүрүмдөр билим берүүчү маалыматтардын ири көлөмүн талдап, андагы негизги нерсени бөлүп көрсөтүүгө жана натыйжалуу өздөштүрүүгө үйрөнүшөт. Маалыматтык технология каражаттарынын (компьютер, окуу адабияты жана маалымат карталары) жардамы менен окуучулар чыгармачыл долбоорду түзүү үчүн пайдалуу маалыматтарды табышат, аны №1 маалыматтык картага жайгаштырышат (жазышат) жана негизги идеяларды аныктап, белгилешет. Тизмеде көрсөтүлгөн компоненттер №2 маалымат картасына которулуп, анын жардамы менен чыгармачыл долбоордун темасы түзүлүп, №3 маалымат карточкасына которулуп, анын жардамы менен чыгармачыл долбоорду коргоо боюнча суроолордун планы түзүлөт. Окуучулардын чыгармачыл өз алдынча иштөөсү – бул окуучулардын мүмкүнчүлүктөрүн өнүктүрүүнүн эффективдүү формаларынын бири. Ал заманбап сабакта артыкчылыктуу орунду ээлейт, анткени өз алдынча билим берүү иш-аракеттеринин жүрүшүндө алган билимдери инсандын чыгармачыл сапаттарын өркүндөтүүгө жакшы таасирин тийгизет. Өз алдынча билим берүү иши деп «окуучулардын мугалимдин түздөн-түз катышуусуз, бирок ал үчүн атайын каралган убакытта анын көрсөтмөсү менен аткарылуучу иш-аракети» аталат. Мындай билим берүү процесси алдыга коюлган максатты аткарууга багытталган: негизги түшүнүктөрдү издөө, түшүнүү, жалпылоо жана системалаштыруу, чыгармачыл мүмкүнчүлүктөрдү түзүүгө багытталган көндүмдөрдү өркүндөтүү. Изилдөөнүн негизинде П.И. Пидкасистый [4] окуучулардын өз алдынча иш-аракетинин төмөнкү деңгээлдерин бөлүп көрсөтсө болот деген, биз педагогикалык эксперименттин жүрүшүндө ага таяндык:

1. Берилген үлгү боюнча окуучулардын аракеттерин көчүрүү. Кээде, материалдын татаалдыгына жараша, бөлүмдүн башталышы окуучуларга маалыматтын типтүү мисалдарын көрсөтүү менен башталат. Мындай ыкма менен окуучулар окуу материалын жеңилірээк өздөштүрүшөт. Бул деңгээлде окуучулар өз алдынча натыйжалуу иш алып барууга даяр болушат.

2. Белгилүү моделдин чегинен чыккан, чыгармачыл мүмкүнчүлүктөрдү талап кылган көйгөйлөрдү чечүү үчүн билимди өз алдынча колдонуунун жемиштүү иши.

3. Билим берүү долбоорлорун даярдоодо өз алдынча чыгармачыл иш-аракет. Чыгармачылык өз алдынча иш – бул өспүрүмдөрдүн өз алдынча иш-аракетинин эң жогорку деңгээли. Бул иш-аракет окуучулар үчүн принципалдуу жаңы билимди алууга мүмкүнчүлүк берет, өз алдынча издөө көндүмдөрүн бекемдейт жана алардын чыгармачыл потенциалын калыптандырат.

Өз алдынча иш жеке, фронталдык жана топтук болуп бөлүнөт. Чыгармачыл долбоорлорду түзүү процессинде топтун жана иштин жекече формалары колдонулат. Окуучулардын чыгармачыл мүмкүнчүлүктөрүн калыптандыруу процессинде билим берүүнүн мындай формаларын колдонуу, окуучуларга чыгармачыл чыгарма түзүү үчүн зарыл болгон тексттик материалды тандап алуу мүмкүнчүлүгүн берип, ишмердүүлүккө негизделген жана инсанга багытталган ыкмаларды ишке ашырууга мүмкүндүк берет. Мугалим чыгармачыл долбоордо ар бир окуучунун жеке ишке ашуусу үчүн эң ыңгайлуу шарттарды түзүү максатында изилдөө ишин уюштуруучу, жардамчы жана консультант ролун алат [4-7].

Төртүнчү педагогикалык шарт – бул окутуучунун билим берүү процессиндеги окуучулардын индивидуалдык өзгөчөлүктөрүн аныктоосу жана эске алуусу (чыгармачыл мотивация деңгээли, чыгармачыл иш-аракеттердин жүрүшүндөгү жеке иштөө темпи, чыгармачыл мүмкүнчүлүктөрдүн деңгээли). Заманбап билим берүүнүн шарттарында окуучулардын чыгармачыл жөндөмдөрүн калыптандыруу белгилүү бир кыйынчылыктар менен байланыштуу. Алар өспүрүм курактагы тарбиялоо мотивациясынын солгундашынан турат, бул мугалим сабакта аларга жекече мамиле жасай бербегендигинен улам келип чыгат. Сабакта мугалим жалпы класс менен иштейт, бирок ошол эле учурда ар бир окуучунун жекече психологиялык өзгөчөлүктөрүн байкап, эске алышы керек, башкача айтканда, ар бир окуучуга мумкунчулугуно жараша жекече тапшырмаларды берип, анын аткарылышын козгомолдоп туруу керек. Мугалим бир жагынан алганда, билимди өздөштүрүүнүн натыйжалуулугун текшерип, түшүндүрөт, системалаштырат, жөндөмдөрүн өркүндөтөт, натыйжаларын чыгарат, экинчи жагынан ар бир окуучунун мүмкүнчүлүктөрүн калыптандыруу үчүн эффективдүү методдорду табат. Формалдуу психикалык операциялардын техникалык шаймандарга өткөрүлүшү окуучулардын чыгармачыл иш-аракетке болгон кызыгуусун бир кыйла жогорулатат, ошондуктан компьютердик программалар учурда билим берүү жана чыгармачылык мотивацияны өнүктүрүүнүн куралы катары колдонулат. Долбоордук иш-чараларда колдонулган окуу программалары окуучулардын ишин жекелештирүүгө, кыйынчылыктын деңгээлине жараша тапшырмаларды айырмалоого жана ийгиликтин кырдаалын түзүүгө мүмкүнчүлүк берет.

Биздин оюбузча өспүрүм курактагы окуучулардын чыгармачылык мүмкүнчүлүктөрүн өнүктүрүүнүн педагогикалык шарттарынын жыйындысына төмөнкүлөр кирет:

1. Окуучулардын мүмкүнчүлүктөрүн өнүктүрүү үчүн чыгармачыл чөйрөнү түзүү. Өспүрүмдөрдүн билим алуусунун чыгармачыл чөйрөсү окуучунун жашоосу жана ишмердүүлүгү, анын айлана-чөйрөсү, анын ичинде үй-бүлөсү, достору, мугалимдери жана билим берүү процесси үчүн чыгармачыл багытталган шарттарды камтыйт;

2. Окуучулардын чыгармачыл мүмкүнчүлүктөрүн өркүндөтүү үчүн маалыматтык технология каражаттарын колдонуу. Өспүрүм курактагы окуучулардын чыгармачыл мүмкүнчүлүктөрүн өркүндөтүүдө аларга салттык методдор менен билим берүү дайыма эле жеткиликтүү боло бербейт, ошондуктан педагогикада аны кабылдоону, түшүнүүнү жана өздөштүрүүнү камсыз кылган маалыматтык технологияларды колдонот. Маалыматтык технологиялар аркылуу өздөштүрүлгөн билим системалаштырылган, өз ара байланышкан жана логикалык түзүлүшкө ээ. Педагогикалык технология аркылуу билимдин негизинде иш-аракеттердин жүрүшүндө окуучулардын билгичтиктери жана жөндөмдүүлүктөрү калыптанат, алардын жөндөмдүүлүктөрү өркүндөтүлөт. Компьютердик технологияларды жана билим берүү программаларын колдонуу окуучулардын билим берүүчү жана чыгармачыл мотивациясын калыптандыруу жана чыгармачыл жөндөмдөрүн калыптандыруу үчүн кошумча резервдерди түзөт;

3. Окуучулардын чыгармачыл иш-аракеттеринин жүрүшүндө маалыматты структуралоо методдорун колдонуу. Чыгармачыл долбоорлорду түзүү алгоритми окуучуларга чыгармачыл долбоорлорду даярдоого арналган тексттин түзүмүн изилдөөгө жардам берет.

Жыйынтыктар:

1. Окуучулардын мүмкүнчүлүктөрүн өнүктүрүү үчүн чыгармачыл чөйрөнү түзүү жана алардын жөндөмдөрүн өркүндөтүү үчүн маалыматтык технология каражаттарын колдонуу зарылдыгы көрсөтүлдү;

2. Окуучулардын чыгармачыл иш-аракетинин жүрүшүндө маалыматты структуралоо методдорун колдонуу, алардын индивидуалдык өзгөчөлүктөрүн эске алуу, чыгармачыл жөндөмдөрүн өнүктүрүү маселелерин гана чечпестен, жалпы инсандык сапаттарын өнүктүрүүгө да өбөлгө түзүү керек экендиги белгиленди.

Адабияттар тизмеси:

1. **Ибирайым, к. А.** Музыка жана көркөм өнөр мугалимдери үчүн долбоорлоо технологиясынын эффективдүүлүгү жөнүндө [Текст] / А. Ибирайым к., Ж. Дуйшеналиев, Д. Акматов // КББА кабарлары. – 2021.- №2 (54). – Б. 38-43.
2. **Рогов, Е.И.** Общая психология: Курс лекций для первой ступени педагогического образования [Текст] / Е.И. Рогов. – М.: ВЛАДОС, 1995.-125 с.
3. **Ясвин, В.А.** Образовательная среда от моделирования к проектированию [Текст] / В.А. Ясвин. – М.: Смысл, 2001. – 26с.
4. **Пидкасистый, П.И.** Самостоятельная деятельность учащихся: Дидакт. анализ процесса и структуры восприятия и творчества [Текст] / П.И. Пидкасистый. – М.: Педагогика, 1980. – 101с.
5. **Бекбоев, И.Б.** Окуучу, мектеп, мугалим: улуттук педагогика илиминин контекстинде [Текст] / И.Б. Бекбоев. – Бишкек, 2015. – 29 б.
6. **Былыкова, М.М.** Некоторые методы развития познавательной деятельности и творческой активности студентов при организации семинарских занятий [Текст] / М.М. Былыкова // Наука. Образование. Техника. – Ош: КУМУ, 2021. – №1. – С. 112- 122.
7. **Былыкова, М.М.** Использование активных методов обучения в развитии творческих способностей студентов на лекциях [Текст] / М.М. Былыкова // Наука. Образование. Техника. – Ош: КУМУ, 2021. – №1. – С. 122 – 131.
8. **Калматова, Г.М.** Формирование ценностных ориентаций в образовательном пространстве вуза [Текст] / Г.М. Калматова // Наука. Образование. Техника. - Ош: КУУ, 2015. - №1. – С. 103 – 107.

DOI:10.54834/16945220_2023_2_184

Поступила в редакцию: 17.04.2023 г.

УДК 37.013.46

Албанбаева Дж.О.

ст. преп. Кыргызского госуд. университета им. И. Арабаева, Кыргызская Республика

СТУДЕНТТЕРДИН ОКУУГА КАНААТТАНУУСУ - БИЛИМ БЕРҮҮ ЖАРАЯНЫН БАШКАРУУНУН НАТЫЙЖАЛУУЛУГУНУН НЕГИЗГИ ФАКТОРУ

Бул жумушта студенттердин университеттеги билим сапатына канааттануусу жана анын кесиптик билиминин ийгилигине тийгизген таасири изилдөөнүн предмети болуп эсептелинет. Изилдөөнүн максаты – студенттердин окууга жана университеттеги билим берүү чөйрөсүнө канааттануусунун жеке көрсөткүчтөрүн талдоо. Изилдөөлөрдө талдоо, салыштыруу жана жалпылоо илимий методдору колдонулду. Изилдөөлөрдүн жыйынтыгында жаңы социалдык-экономикалык шарттарда университеттин натыйжалуулугунун негизги көрсөткүчтөрүнүн бири болуп кардарлардын көрсөтүлүүчү кызматтардын сапатына канааттануусу саналары белгиленди.